

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง "การสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช" โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสังเกต และสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชนคีรีวง จำนวน 31 คน สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ของประชาชนในชุมชนคีรีวง

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่า ประชาชนในชุมชนคีรีวง มองว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ก็คือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยประชาชนในชุมชนคีรีวง ให้ความเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นั้นเป็นศัพท์ทางวิชาการซึ่งยังมีความสับสนในการให้ความหมายกันอยู่ และเป็นคำที่ยากต่อการทำความเข้าใจของชาวบ้าน ในขณะที่คำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นั้น เป็นคำที่ใช้กันและเข้าใจกันมาระยะเวลาหนึ่งแล้ว ทั้งนี้ชาวคีรีวงมีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในมิติที่หลากหลาย สามารถสรุปได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1. การท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย
2. การท่องเที่ยวที่ใช้ชีวิตกับชาวบ้าน
3. การท่องเที่ยวที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดการ

2. รูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในชุมชนคีรีวง

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่า ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในชุมชนคีรีวงนั้น มีรูปแบบการสื่อสารปรากฏขึ้น 4 รูปแบบ คือ

2.1) รูปแบบการสื่อสารสองทางที่ไม่เป็นทางการ

รูปแบบการสื่อสารสองทางที่ไม่เป็นทางการ เป็นลักษณะของการสื่อสารระหว่างบุคคลที่ไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์ใด ๆ มากำหนด เป็นการสื่อสารที่เกิดจากความสนิทสนมคุ้นเคยและจากความสัมพันธ์ในทางส่วนตัว ได้แก่ การพบปะพูดคุยสนทนากัน โดยมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็นระหว่างกัน ซึ่งเป็นรูปแบบการสื่อสารที่เกิดขึ้นในแทบทุกขั้นตอนของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง โดยเป็นการสื่อสารระหว่างประชาชนทุกกลุ่มในชุมชนคีรีวงด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นระหว่างกลุ่มผู้นำชุมชนด้วยกัน ระหว่างกลุ่มผู้นำชุมชนกับชาวบ้านทั่วไปในชุมชน ระหว่างชาวบ้านในชุมชนด้วย รวมทั้ง ระหว่างกลุ่มผู้นำในชุมชนคีรีวงกับหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาเกี่ยวข้อง อาทิ ททท. มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอศ.) มูลนิธิโกมล คีมทอง

2.1.1 การสื่อสารระหว่างประชาชนในชุมชนคีรีวงด้วยตนเอง สามารถสรุปรูปแบบการสื่อสารสองทางที่ไม่เป็นทางการระหว่างประชาชนในชุมชนด้วยตนเอง เป็น 3 ลักษณะ คือ

2.1.1.1 การพูดคุยในวงกินดื่ม ได้แก่ วงน้ำชา วงเหล้า

2.1.1.2 การบอกปาก

2.1.1.3 การพูดคุยในกลุ่มองค์กรชุมชน

2.1.2 การสื่อสารระหว่างกลุ่มผู้นำในชุมชนคีรีวงกับหน่วยงานภายนอก สามารถสรุปรูปแบบการสื่อสารสองทางที่ไม่เป็นทางการ ออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1.2.1 การคุยนอกรอบ

2.1.2.2 การจับเข้าคุยกัน

2.2) รูปแบบการสื่อสารสองทางที่เป็นทางการและมีปฏิริยาโต้ตอบกันมาก

รูปแบบการสื่อสารสองทางที่เป็นทางการและมีปฏิริยาโต้ตอบกันมากในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงนั้นปรากฏในการประชุมของกลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นคณะกรรมการชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง โดยมีการจดหมายเหตุประชุม กำหนดวาระการประชุม และบางครั้งมีการบันทึกการประชุม ในการประชุมนั้นมีการแสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้หัวข้อในการประชุมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ การกำหนดกฎ ระเบียบ กติกา ข้อบังคับ

ของชมรมฯ ค่าบริการของนักท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหา การเตรียมรับนักท่องเที่ยว การปรับปรุงแผนการจัดการ รวมถึง การสรุปผลการดำเนินงาน

2.3) รูปแบบการสื่อสารสองทางที่เป็นทางการแต่มีปฏิริยาโต้ตอบกันน้อย

รูปแบบการสื่อสารสองทางที่เป็นทางการ แต่มีปฏิริยาโต้ตอบกันน้อย เป็น การสื่อสารสองทางที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็น การตอบโต้ ระหว่างกันน้อยมาก ซึ่งรูปแบบการสื่อสารลักษณะนี้มักจะเกิดขึ้นในการประชุมอย่างเป็นทางการของสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ และ การประชุมร่วมระหว่างตัวแทนคณะกรรมการชมรมการท่องเที่ยวฯ กับ หน่วยงานภายนอก ได้แก่ ททท.

2.4) รูปแบบการสื่อสารทางเดียวที่ไม่เป็นทางการ

รูปแบบการสื่อสารทางเดียวที่ไม่เป็นทางการในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง คือ การสื่อสารผ่านทางหอกระจายข่าว ซึ่งกลุ่มผู้นำชุมชนใช้ในการสื่อสารกับประชาชนทั่วไปในชุมชน โดยลักษณะการใช้หอกระจายข่าวของกลุ่มผู้นำชุมชนมี 2 ประเด็น คือ

2.4.1 การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

2.4.2 การดำเนินชาวบ้าน

3. บทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการศึกษารูปได้ว่า ผู้นำในชุมชนคีรีวงซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงนั้นประกอบด้วย ผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. และ ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้อาวุโส ประธาน และ กรรมการ กลุ่มองค์กรในชุมชน โดยกลุ่มผู้นำเหล่านี้ต่างมีบทบาทร่วมกันในฐานะคณะกรรมการชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง นับตั้งแต่การก่อตั้ง"ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง" รวมไปถึง การกำหนดแผนการจัดการ และ กฎ ระเบียบ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การดูแลและบริการนักท่องเที่ยว รวมทั้ง การแก้ไขปัญหา

4. ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ไขปัญหา

4.1) ปัญหาและอุปสรรค

ผลจากการศึกษา สรุปว่า ปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

ศรีวงมีดังนี้

4.1.1 ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายในชุมชน

4.1.1.1 ระดับบุคคล ได้แก่

- ความสับสนด้านข้อมูล
- ความขัดแย้งระหว่างผู้นำ

4.1.1.2 ระดับปฏิบัติการ ได้แก่

- การประสานงานไม่ราบรื่น
- ชาวบ้านให้ความสำคัญกับอาชีพการทำสวน
- การปฏิบัติบางอย่างขัดแย้งกับแนวความคิดการอนุรักษ์

4.1.1.3 ระดับนโยบาย

- ประธานชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศรีวงขาดอำนาจ
- อบต. ไม่ดำเนินการ

4.1.2 ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอก

4.1.2.1 ททท. รุกจนตั้งรับไม่ทัน

4.2) แนวทางในการแก้ไขปัญหาในมุมมองของชาวศรีวง

4.2.1 ปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับบุคคล มีแนวทางการแก้ปัญหาโดยอาศัยความสัมพันธในระบบเครือข่าย

4.2.2 ปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับปฏิบัติการ มีแนวทางในการแก้ปัญหาโดยการเลือกตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ และ เปลี่ยนแปลงแผนการจัดการการท่องเที่ยวใหม่

4.2.3 ปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับนโยบาย เสนอแนวทางการแก้ปัญหา โดยให้ อบต. เข้ามามีบทบาทในการออกข้อบังคับ และแผนการจัดการในเชิงนโยบาย

อภิปรายผล

1. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากผลการวิจัยที่พบว่า ประชาชนในชุมชนคีรีวง มองว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ก็คือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นั้น ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตประการหนึ่ง ว่าน่าจะมีเหตุผล มาจากการที่ราชบัณฑิตยสถานเพิ่งมีการบัญญัติศัพท์คำ Ecotourism เป็นภาษาไทยว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เมื่อ ปี 2541 ในขณะที่คำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ยังคงเป็นคำที่ติดปากชาวบ้านอยู่ เนื่องจากในช่วงแรกที่แนวคิดเรื่อง Ecotourism ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางจากผู้คนทั่วไป ททท. รวมทั้งหน่วยงานต่าง ๆ ยังคงเรียกการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยช่วงเวลาดังกล่าว ชุมชนคีรีวงเองก็เริ่มที่จะรับรู้ แนวความคิดเกี่ยวกับ Ecotourism จากองค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งเรียก Ecotourism ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่นเดียวกัน รวมทั้งองค์กรชุมชนที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ก็ยังใช้ชื่อว่า "ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านคีรีวง"

นอกจากนี้ ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งที่น่าจะเป็นเหตุผลเพิ่มเติมจากที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ก็คือ คำว่า "อนุรักษ์" เป็นคำที่ชาวบ้านสามารถเข้าใจความหมายได้ชัดเจนกว่าคำว่า "นิเวศ" ซึ่งอาจเป็นคำที่มีลักษณะของความเป็นวิชาการมากเกินไปสำหรับชาวบ้าน ดังเช่นที่ ศิริรักษ์ ป้อมแมนปิ่น (2540) ศึกษาพบว่า แนวทางส่งเสริมการให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นั้น ควรมีการให้ข้อมูลในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้ชัดเจน เช่น ข้อมูลที่เข้าใจง่าย และ ชัดเจนเกี่ยวกับแนวคิดและคำจำกัดความ เป็นต้น

โดยในส่วนของความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในชุมชนคีรีวงนั้น ผลการวิจัยพบว่า มีความเข้าใจในมิติที่หลากหลาย ซึ่งมิติความเข้าใจที่โดดเด่นมากที่สุด คือ ความเข้าใจว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย ทั้งนี้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนคีรีวง และ จากการพูดคุยกับชาวบ้าน ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าเหตุผลประการหนึ่งอาจจะเป็นเพราะชาวบ้านคีรีวงมีความคุ้นเคย และ เข้าใจคำว่า การอนุรักษ์มาแล้วเป็นอย่างดีนับตั้งแต่ ปี 2532 ภายหลังจากเหตุการณ์อุทกภัยครั้งร้ายแรงที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งมีสาเหตุสำคัญมาจากการตัดไม้ทำลายป่า และเหตุการณ์ครั้งนั้นสร้างความตระหนักเรื่องอนุรักษ์ โดยการไม่ทำลายธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ให้กับชาวคีรีวงได้เป็นอย่างดี

นอกจากนั้นเหตุผลอีกประการหนึ่ง คือ การที่มีหน่วยงานจากภายนอกเข้าไปเกี่ยวข้องกับ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน ได้แก่ องค์กรพัฒนาเอกชน และ ททท. ด้วยการเข้ามา พบปะสนทนา พาไปศึกษาดูงาน จัดอบรมให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก็น่าจะเป็นอีกปัจจัย ที่ทำให้ชาวบ้านศรัทธาเข้าใจว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็น การท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย

ส่วนความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อีก 2 มิติ ที่เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่ใช้ชีวิตกับชาวบ้าน และ เป็นการท่องเที่ยวที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดการ นั้น อาจเป็นไปได้ว่า ความเข้าใจทั้ง 2 มิติ ดังกล่าวนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับการที่ชาวบ้านได้มีโอกาสออกไปศึกษาดูงานการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อื่น เข้าฟังการอบรมสัมมนาของหน่วยงานภายนอกต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้ง การได้มีโอกาสพบปะสนทนากับบุคคลภายนอกที่เข้าไปในชุมชนศรัทธา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ที่มีความรู้ มีการศึกษา จึงทำให้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชาวบ้านกลุ่มนี้มีมุมมองในมิติที่กว้างขึ้น

ทั้งนี้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชาวบ้านทั้ง 3 มิติดังกล่าวข้างต้น นั้น เป็นความเข้าใจที่สอดคล้องกับที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ซึ่งได้สรุปคำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเอาไว้ว่า *เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศโดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และ การท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน*

2. รูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในชุมชนศรัทธา

ผลจากการวิจัย พบว่า รูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในชุมชนศรัทธานั้น มี 4 รูปแบบ คือ การสื่อสารสองทางที่ไม่เป็นทางการ , การสื่อสารสองทางที่เป็นทางการและมีปฏิริยาโต้ตอบมาก, การสื่อสารสองทางที่เป็นทางการแต่มีปฏิริยาโต้ตอบน้อย และ การสื่อสารทางเดียวที่ไม่เป็นทางการ โดยรูปแบบการสื่อสารที่ปรากฏ และ มีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศรัทธามาก คือ การสื่อสารสองทางที่เป็นทางการและมีปฏิริยาโต้ตอบมาก กับ การสื่อสารสองทางที่เป็นทางการแต่มีปฏิริยาโต้ตอบน้อย

ทั้งนี้หากมองรูปแบบการสื่อสารดังกล่าวแยกออกเป็น 2 มิติ คือมิติในด้านรูปแบบการสื่อสารที่เป็นทางการ กับ รูปแบบการสื่อสารสองทาง แล้ว ในส่วนของรูปแบบการสื่อสารที่เป็นทางการนั้น ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า ลักษณะความเป็นทางการในการสื่อสาร น่าจะเป็นผลพวงที่ได้รับมาจากการเข้าร่วมกิจกรรมกับมูลนิธิโกลด์ คิมทอง ในโครงการ "โรงเรียนผู้นำ" ของกลุ่มผู้นำชุมชนในศีรวงระหว่างปี.ศ. 2538-2539 ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้ล้วนแล้วแต่เป็นตัวจักรสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศีรวงนับตั้งแต่การก่อตั้ง "ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศีรวง"

ส่วนรูปแบบการสื่อสารสองทางซึ่งมี 2 ลักษณะที่แตกต่างกัน คือ การสื่อสารสองทางที่มีปฏิริยาโต้ตอบน้อย กับ การสื่อสารสองทางที่มีการโต้ตอบมาก นั้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้มีการสื่อสารสองทางมีปฏิริยาโต้ตอบในการสื่อสารที่แตกต่างกัน คือ คุณลักษณะที่แตกต่าง และ คล้ายคลึง ของกลุ่มบุคคลที่ทำการสื่อสาร กล่าวคือ รูปแบบการสื่อสารสองทางที่มีปฏิริยาโต้ตอบน้อยซึ่งเกิดขึ้นในการสื่อสารระหว่างตัวแทนกรรมการชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศีรวง กับ เจ้าหน้าที่จาก ททท. และ การสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชน กับ ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศีรวง จะเห็นได้ว่ากลุ่มบุคคลที่สื่อสารกันนั้น มีความแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน เช่น ความรู้ ประสบการณ์ สถานะทางสังคม เป็นต้น จึงทำให้มีการสื่อสารที่มีปฏิริยาโต้ตอบกันน้อย ในขณะที่รูปแบบการสื่อสารสองทางที่มีปฏิริยาในการโต้ตอบมาก นั้นเกิดขึ้นในการสื่อสารระหว่างกลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นคณะกรรมการชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศีรวง ซึ่งต่างก็มี ความรู้ ประสบการณ์ สถานะทางสังคม ในระดับที่ใกล้เคียงกัน จึงทำให้มีการสื่อสารที่มีปฏิริยาโต้ตอบกันมาก

ทั้งนี้เป็นสาเหตุซึ่งสอดคล้องกับที่ โรเจอร์ส (Rogers, 1983) กล่าวว่า คุณลักษณะระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร เป็นปัจจัยสำคัญที่จะอธิบายว่าใครถ่ายทอดข่าวสารไปยังใคร และจะมีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดข่าวสารแค่ไหน ทั้งนี้ การสื่อสารจะเป็นไปด้วยความราบรื่นเมื่อผู้ส่งสารและผู้รับสารมีคุณลักษณะเหมือน ๆ กัน (Homophily) เช่น ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม การศึกษา สถานะสังคม และอื่น ๆ นั้นหมายถึง บุคคลส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกสบายใจที่จะติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกับตนมากกว่า การพูดคุยกับบุคคลที่แตกต่างกับตน ซึ่งต้องให้ความพยายามมากที่จะทำให้การสื่อสารประสบผล เพราะ การสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารที่มีคุณลักษณะแตกต่างกัน (Heterophily) อาจทำให้เกิดการรับรู้ที่ไม่สอดคล้องกันก็ได้ และผู้รับสารเองอาจจะมีความรู้สึกไม่สะดวก หรือไม่สบายใจ ที่จะทำการสื่อสาร

นอกจากความคล้ายคลึง และ ความแตกต่างกันของคุณลักษณะระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารที่ทำให้มีผลต่อปฏิภิกิริยาในการสื่อสารได้ตอบแล้ว สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ผู้วิจัยคาดว่าน่าจะมีผลต่อปฏิภิกิริยาได้ตอบในการสื่อสาร คือ ความสนิทคุ้นเคยกันระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการสื่อสารกับคนไม่สนิทสนมคุ้นเคยกันมักจะไม่ค่อยมีการโต้ตอบกันมากนัก ดังเช่น กรณีการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชน กับ เจ้าหน้าที่ของ ททท.ซึ่งทั้งหมดเป็นบุคคลที่มาจากนอกชุมชนและเพิ่งทำความรู้จักกันในช่วงระยะเวลาไม่นาน แต่ในขณะที่การสื่อสารระหว่างคณะกรรมการชมรมฯ ด้วยกันเอง ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นบุคคลที่อยู่ในชุมชนมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันมานาน และ ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติกัน ดังนั้นจึงมีปฏิภิกิริยาได้ตอบในการสื่อสารกันมากกว่า

สำหรับรูปแบบการสื่อสารที่เป็นทางการนั้นผู้วิจัยสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่มีผลทำให้การสื่อสารสองทางมีปฏิภิกิริยาได้ตอบกันน้อย เนื่องจากข้อมูลในการสัมภาษณ์ และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมของผู้วิจัย พบว่า ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกชมรมการท่องเที่ยว เมื่ออยู่นอกบรรยากาศการประชุมที่เป็นทางการ มักจะพูดคุยวิพากษ์วิจารณ์และแสดงความคิดเห็นกันอย่างเต็มที่ในเรื่องเดียวกัน ทั้งนี้โดยลักษณะคนทั่วไปแล้วจะไม่ชอบอะไรที่มีลักษณะเป็นทางการ เพราะ ไม่มีความเป็นกันเอง มักจะเกิดความเกรงใจกันไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น

ทั้งนี้ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศรีวังนั้นยังมีรูปแบบการสื่อสารอีกรูปแบบหนึ่งที่พบในการวิจัยครั้งนี้และมีบทบาทต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว คือ รูปแบบการสื่อสารสองทางที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งรูปแบบการสื่อสารดังกล่าวนี้จะใช้ในการพูดคุยเพื่อค้นหาปัญหาคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และทำความเข้าใจร่วมกัน โดยมีการแสดงความคิดเห็นกันอย่างเต็มที่ ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เป็นผลเนื่องจากการสื่อสารที่มีลักษณะไม่เป็นทางการ และเป็น การสื่อสารที่เป็นวิถีชีวิตประจำของชาวบ้านอยู่แล้ว อาทิ การพูดคุยกันในวงน้ำชา ในวงเหล้า

กล่าวสำหรับผลของรูปแบบการสื่อสารที่กล่าวมาแล้วในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศรีวังนั้นผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่า รูปแบบการสื่อสารสองทางที่เป็นทางการทั้งที่มีปฏิภิกิริยาได้ตอบมากและที่มีปฏิภิกิริยาได้ตอบน้อย มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการจัดการการท่องเที่ยวในลักษณะที่เป็นเชิงรุก กล่าวคือ ผลที่ได้รับจากรูปแบบการสื่อสารดังกล่าวนี้จะปรากฏออกมาให้เห็นเป็นแผนการจัดการการท่องเที่ยว กฎระเบียบข้อบังคับ การจัดสรรผลประโยชน์ ในขณะที่ การสื่อสารสองทางที่ไม่เป็นทางการจะมีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยวในเชิงรับ โดยผลจากการสื่อสารจะเน้นไปที่การหา

แนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น กับการทำความเข้าใจร่วมกันในเรื่องการทองเที่ยวเชิงนิเวศของคนในชุมชน

นอกจากนั้นในการวิจัยยังพบว่า รูปแบบการสื่อสารสองทางที่เป็นทางการทั้งที่มีปฏิริยาโต้ตอบมากและที่มีปฏิริยาโต้ตอบน้อย เป็นรูปแบบการสื่อสารที่ก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน โดยเป็นการพัฒนาที่ประชาชนในศิรัวงมีส่วนร่วมในการจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับ แชรรมม์ (Schramm, 1979 อ้างถึงใน John A. Lent, 1987) ที่ระบุว่า การสื่อสารในลักษณะสองทาง (Two-way Communication) จะช่วยก่อให้เกิดพลังและกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

โดยการมีส่วนร่วมที่เกิดจากรูปแบบการสื่อสารสองทางที่เป็นทางการและมีปฏิริยามากซึ่งเป็นการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนที่เป็นคณะกรรมการชมรมการท่องเที่ยวฯ นั้น เป็นการมีส่วนร่วมคิด เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน โดยมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน รวมทั้ง มีส่วนร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาดังจะเห็นได้จากกรวิจัยว่า การก่อตั้งชมรมการท่องเที่ยวฯ การกำหนดแผนการจัดการ การกำหนดระเบียบ ข้อบังคับ การกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดสรรผลประโยชน์ และการแก้ไขปัญหาล้วนแล้วแต่เป็นผลมาจากการประชุมของกลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นคณะกรรมการชมรมฯ

ในขณะที่การมีส่วนร่วมที่เกิดจากรูปแบบการสื่อสารสองทางที่เป็นทางการแต่มีปฏิริยาโต้ตอบน้อยซึ่งเป็นการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชน กับ ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ นั้น เป็นการมีส่วนร่วมตัดสินใจเพื่อเลือกแนวทางปฏิบัติที่เป็นผลมาจากการร่วมคิดของคณะกรรมการชมรมการท่องเที่ยวฯ ทั้งนี้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การร่วมตัดสินใจของชาวบ้านที่เป็นสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ อาจจะเป็นการทำพหุเป็นพิธี เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยเท่านั้น ๕ เนื่องจากลักษณะของชาวศิรัวง คือ มีความเชื่อมั่น และศรัทธาในตัวผู้นำ จึงมักจะมีความคิดเห็นส่วนใหญ่คล้ายตามอยู่เสมอ ดังเช่นที่ ดารณี รักดี (2540) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนของศิรัวงประการหนึ่งว่า ชาวบ้านมีความรัก ศรัทธาในตัวผู้นำ พร้อมใจกันทำงานหากผู้นำเป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ ทำงานจริงจัง ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม

ทั้งนี้ลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจของชาวบ้านศิริวงจากข้อสันนิษฐานของผู้วิจัยนั้น ไม่สอดคล้องกับ เจน เซอร์เวส (Jan Servases, 1996) ที่ระบุว่า ขั้นตอนการมีส่วนร่วมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนามากที่สุด คือ ขั้นตอนของการตัดสินใจ ในขณะที่ลักษณะของการมีส่วนร่วมตัดสินใจของชาวบ้านศิริวงนั้นเป็นไปในทิศทางที่คล้อยตามความคิดของกลุ่มผู้นำซึ่งมีการร่วมคิดกันมาก่อนแล้ว การมีส่วนร่วมตัดสินใจจึงไม่น่าจะเป็นขั้นตอนการมีส่วนร่วมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนามากที่สุด แต่ที่น่าจะขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของแต่ละชุมชนซึ่งเป็นปัจจัยบ่งชี้ว่าขั้นตอนการมีส่วนร่วมใดมีความสำคัญต่อการพัฒนา

อย่างไรก็ตามสำหรับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิริวงนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริง โดยมีเหตุผลสนับสนุน 2 ประการ คือ ประการแรก ประชาชนในชุมชนศิริวงต่างมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นับตั้งแต่ การก่อตั้งชมรมการท่องเที่ยวอนุรักษ์บ้านศิริวง การกำหนดแผนการจัดการ การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ การกำหนดเกณฑ์ในการจัดสรรผลประโยชน์ การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การแก้ไขปัญหา ทั้งนี้สอดคล้องกับที่ วันวัฑฒ์ มิ่งมณีนาคน (2531 อ้างถึงใน ปราณี หมอนทองแดง, 2533) ระบุว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงควรจะหมายถึงการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน คือ 1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน 2. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา 3. การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีและวางแผนการแก้ปัญหา 4. การมีส่วนร่วมดำเนินการตามแผน 5. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ดังจะเห็นได้ว่าประชาชนศิริวงต่างมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแทบทุกขั้นตอนดังกล่าว ขาดแต่เพียง การติดตามและการประเมินผลที่ยังไม่ค่อยปรากฏชัดเท่าใดนัก

ประการที่สอง การตัดสินใจนั้นเป็นการตัดสินใจโดยกลุ่ม (collective decision) โดยในทุกขั้นตอนประชาชนต่างก็มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งถือเป็นสอดคล้องกับที่ สุพรรณิ ไชยอำพร และ สนิท สมัครการ (2535) สรุปว่า การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทุกขั้นตอนของการดำเนินโครงการ

3. บทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากผลการวิจัยซึ่งพบว่าผู้นำชุมชนในคีรีวงมีบทบาทครอบคลุมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแทบทั้งหมด นับตั้งแต่ การก่อตั้งชมรมการท่องเที่ยวฯ การกำหนดแผนการจัดการและกฎระเบียบ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การดูแลและบริการนักท่องเที่ยว รวมถึง การแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า น่าจะมีเหตุผลเนื่องมาจากผู้นำชุมชนของคีรีวงทั้งผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. และ ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้อาวุโส ประธานและคณะกรรมการกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ล้วนแล้วแต่เข้ามาทำหน้าที่เป็น คณะกรรมการชมรมการท่องเที่ยวฯ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับข้อสรุปเกี่ยวกับ บทบาท และหน้าที่ ของกลุ่มผู้นำชุมชนในชุมชนคีรีวงในการพัฒนาชุมชน ของดารณี รักดี (2540) ที่กล่าวว่า กลุ่มผู้นำชุมชนมีบทบาทในการริเริ่มงานหรือกิจกรรมใหม่ ๆ ในชุมชน การระดมความคิดเห็นตามระบอบประชาธิปไตยด้วยการประชุมแสดงความคิดเห็น การวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่างสถาบันหลักในชุมชน

นอกจากนี้บทบาทของผู้นำชุมชนคีรีวงในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ยังสอดคล้องกับ เรวดี ไชยพาน (2523 อ้างถึงใน อรรถรงค์ จิตระวัง, 2540) ซึ่งสรุปความสำคัญของผู้นำที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ไว้ว่า ผู้นำจะเป็นผู้ทำให้งานพัฒนาท้องถิ่นเริ่มต้นและแผ่ขยายวงกว้างออกไป, ผู้นำจะเป็นผู้แพร่ความรู้ ความคิดต่าง ๆ ที่ได้รับมาจากหน่วยงานภายนอก เช่น เรื่องอาชีพ สาธารณสุข ฯลฯ ไปสู่ชาวบ้าน และ ผู้นำจะร่วมกับประชาชนในชุมชนนั้น ๆ วิเคราะห์สภาพชุมชน ปัญหา และ ความต้องการของชุมชน เพื่อจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของเขาเอง

ทั้งนี้การที่ผู้นำชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวในฐานะคณะกรรมการชมรมการท่องเที่ยวฯ ได้นั้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่า น่าจะเกิดจากปัจจัยสนับสนุน 2 ประการ คือ

ประการแรก - โดยลักษณะพื้นฐานของคนคีรีวงจะมีความเชื่อมั่น และศรัทธาในตัวผู้นำชุมชน เพราะ การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งในชุมชนคีรีวงจะได้รับการยอมรับจากชาวบ้านให้เป็นผู้นำได้ บุคคลผู้นั้นต้องแสดงให้เห็นถึง ความรู้ ความสามารถ และ ความเสียสละในการทำงานเพื่อส่วนรวม อันได้แก่ งานบุญ งานประเพณี งานพัฒนา นอกจากนั้นยังต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีความประพฤติดี ซึ่งจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนคีรีวง รวมทั้ง การสัมภาษณ์ และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม พบว่าการที่ชุมชนคีรีวงสามารถพัฒนาตัวเองได้เป็นอย่างดี

นั้นปัจจัยสำคัญ คือ ความร่วมมือ ร่วมใจที่ชาวบ้านมอบให้กับผู้นำ ทั้งนี้สอดคล้องกับที่ ดารณี รักดี (2540) สรุปว่าปัจจัยหนึ่งซึ่งเสริมความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนคิรีวง คือ ชาวบ้านมีความรักศรัทธาในตัวผู้นำ พร้อมใจกันทำงานหากผู้นำเป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ ทำงานจริงจัง ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม

ประการที่สอง - กลุ่มผู้นำชุมชนของคิรีวงมักจะได้รับเชิญจากหน่วยงานภายนอกต่าง ๆ ให้เข้าร่วมอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อยู่เสมอ นอกจากนี้ยังได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในคิรีวง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการ และ ผู้ที่มีความรู้ ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากกว่าชาวบ้านทั่วไปในชุมชน ดังนั้นจึงน่าจะเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้กลุ่มผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งนี้ปัจจัยของผู้นำชุมชนคิรีวงที่มีผลต่อบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าว สอดคล้องกับที่ โรเจอร์ส (Rogers, 1983) ระบุว่าคุณลักษณะของผู้นำความคิด (opinion leaders) ประการหนึ่ง คือ ผู้นำความคิดจะมีการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอกมากกว่าผู้ตามทางความคิด ทำให้มีความคิดที่กว้างไกล และ ทันสมัย (Rogers and Svenning , 1969)

4. ปัญหา อุปสรรค และ แนวทางแก้ไขปัญหา

ผลจากการวิจัยพบว่า ปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคิรีวงมีทั้งปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายในชุมชน และ ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายในชุมชน โดยปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายในชุมชนนั้นมีหลายประการ ได้แก่ ความสับสนด้านข้อมูลของสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ความขัดแย้งระหว่างผู้นำ การประสานงานไม่ราบรื่น ชาวบ้านให้ความสำคัญกับอาชีพทำสวน การปฏิบัติบางอย่างขัดแย้งกับแนวคิดการอนุรักษ์ ประสานชมรมการท่องเที่ยวฯขาดอำนาจบางอย่างในการดำเนินงาน และ อบต.ในพื้นที่ไม่มีส่วนร่วมดำเนินการเท่าที่ควร ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ผู้วิจัย วิเคราะห์ว่า เป็นปัญหาที่สะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวนั้นยังมีไม่มากเท่าที่ควร โดยเฉพาะ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้นำชุมชน อาทิ ความขัดแย้งระหว่างผู้นำ ประสานชมรมการท่องเที่ยวฯขาดอำนาจบางอย่างในการดำเนินงาน และ อบต.ในพื้นที่ไม่มีส่วนร่วมดำเนินการเท่าที่ควร มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคิรีวงที่ผ่านมาประสบปัญหา เพราะ กลุ่มผู้นำชุมชนนั้นมีบทบาทครอบคลุมการจัดการการท่องเที่ยวเกือบทั้งหมดดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ส่วนปัจจัยภายนอกที่ก่อให้เกิดปัญหาในชุมชน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า คือ การที่ ททท. เข้ามารุกทางด้านกาการท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวงจนกระทั่งชาวบ้านตั้งรับไม่ทัน ทั้งนี้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของคีรีวง และ การสัมภาษณ์ ว่าเนื่องจากที่ผ่านมาทาง ททท. ได้ทำการประชาสัมพันธ์ความโดดเด่น ความน่าสนใจ ของชุมชนคีรีวง อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งมอบรางวัลยอดเยี่ยมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ(ประเภทเมืองและชุมชน) ให้กับชุมชนคีรีวง ในปี 2541 ทำให้ยังมีผลช่วยกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามากันมากขึ้น ในขณะที่ชุมชนคีรีวงเองยังมีไม่มีความพร้อมมากพอที่จะรองรับนักท่องเที่ยวซึ่งเพิ่มปริมาณขึ้น ดังจะเห็นได้จากปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายในชุมชนตามที่กล่าวแล้วข้างต้น

สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านทัศนคติของประชาชนในชุมชนคีรีวงซึ่งสรุปได้ 4 แนวทาง คือ อาศัยความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ การเลือกตั้งคณะกรรมการชมรมฯ ชุดใหม่ การเปลี่ยนแปลงแผนการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนใหม่ และ การให้อบต.เข้ามามีบทบาทในการออกข้อบังคับ รวมทั้งแผนการจัดการการท่องเที่ยวในเชิงนโยบาย ทั้งนี้จากข้อมูลในการสัมภาษณ์และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่า ประชาชนในชุมชนคีรีวงให้ความสำคัญกับแนวทางการแก้ไขปัญหา 2 ประเด็น คือ ประเด็นแรก การเลือกตั้งคณะกรรมการชมรมฯ ชุดใหม่ เพราะชาวบ้านคีรีวงมีความคิดเห็นว่าปัญหาจากการปฏิบัติงานของชมรมฯ ที่เกิดขึ้นนั้นสำคัญนั้นขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของผู้ที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ให้เป็นคณะกรรมการดำเนินการ ประกอบกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้นำที่ร่วมเป็นคณะกรรมการชมรมฯ ทำให้เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายในการดำเนินกิจกรรม ดังนั้นชาวบ้านจึงเห็นว่าการเปลี่ยนตัวคณะกรรมการชมรมฯ ใหม่จึงน่าจะเป็นทางออกในการแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งการเลือกตั้งคณะกรรมการชมรมฯ ชุดใหม่ได้มีการดำเนินการเสร็จสิ้นไปแล้วโดยผู้ที่ได้รับเลือกเข้ามานั้นแทบทั้งหมดเป็นกลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นทีมงานเดียวกันกับผู้ที่ทำหน้าที่ประธานชมรมฯ

ส่วนประเด็นที่ 2 คือ การผลักดันให้อบต.เข้ามามีบทบาทในการออกข้อบังคับ และแผนการจัดการในเชิงนโยบาย โดยแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ กำลังได้รับการผลักดันจากคณะกรรมการชมรมฯ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นสมาชิก อบต. อยู่ด้วย เพราะ ที่ผ่านมามีบทบาทของ อบต. ที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นได้รับการผลักดันอย่างมากจากประธานบริหารอบต. ซึ่งเป็นประธานชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงด้วย แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงตัวประธานบริหารอบต. ทำให้การผลักดันให้อบต.เข้ามามีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ได้รับการสานต่อ เนื่องจาก ประธานบริหาร อบต. คนใหม่ไม่ได้อยู่ในชุมชนคีรีวง และ ไม่เคยได้เข้ามาร่วม

ดำเนินงานการท่งเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน ททท. ได้พยายามเข้าไปสนับสนุนและผลักดันให้ อบต. ของท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวได้เข้ามาเป็นองค์กรหลักในการจัดการการท่งเที่ยวในท้องถิ่นของตนเองซึ่งขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการการท่งเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และ สภาตำบล (สต.) เพื่อให้องค์กรท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการทรัพยากรการท่งเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในกรณีที่ต้องการระดมความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน เช่น การปรับเปลี่ยนแผนการจัดการการท่งเที่ยวเชิงนิเวศ การปรับปรุงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ควรใช้วงสนทนาที่ไม่เป็นทางการของกลุ่มองค์กรในชุมชนแต่ละกลุ่ม เป็นเวทีย่อยในการแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็น แล้วนำความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในวงสนทนานั้น ไปสรุปในที่ประชุมอย่างเป็นทางการ ก่อนที่จะร่วมกันตัดสินใจ
2. เมื่อผู้นำชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการท่งเที่ยวเชิงนิเวศ ควรจะมีการเผยแพร่ให้กระจายออกไปในวงกว้างโดยการพูดในที่ประชุมอย่างเป็นทางการของสมาชิกชมรมการท่งเที่ยวฯ หรือ อาศัยศักยภาพของกลุ่มองค์กรในชุมชนอย่างเช่น กลุ่มออมทรัพย์ ในการช่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่งเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ททท. กรมป่าไม้ ควรมีการประสานงานกับชุมชนที่มีการจัดการการท่งเที่ยวเชิงนิเวศอย่างต่อเนื่องในลักษณะทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีบทบาทเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมการท่งเที่ยวชุมชน
4. บุคคลากรจากหน่วยงานภายนอกที่เข้าไปประสานงานกับชุมชนควรใช้บุคคลในท้องถิ่นเดียวกันกับชุมชน เช่น จังหวัดเดียวกัน หรือ ภาคเดียวกัน ซึ่งจะสร้างความรู้สึกสนิทสนมคุ้นเคยกับชาวบ้านในท้องถิ่นได้ง่ายกว่าบุคคลากรที่เป็นคนจากท้องถิ่นอื่น

5. หน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องควรหาวิธีการสื่อสารโดยเฉพาะทางด้านเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ให้มีลักษณะเป็นวิชาการมากเกินไปเพื่อให้ชาวบ้านสามารถรับรู้และเข้าใจได้ รวมทั้ง ควรใช้การสื่อสารในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ เพื่อจะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นระหว่างชาวบ้านกับบุคลากรจากหน่วยงานภายนอกได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาเรื่องการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนอื่นที่มีลักษณะสังคม วัฒนธรรม แตกต่างกับชุมชนศิรีวงด้วย เช่น ชุมชนทางภาคเหนือ ภาคอีสาน เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะการสื่อสารว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

2. ควรศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ ความรู้ความเข้าใจ การเปิดรับข่าวสาร เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของ ประชาชนในชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ

3. ควรศึกษาเปรียบเทียบวิธีการสื่อสารในการเข้าไปมีส่วนช่วยสนับสนุนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนระหว่างหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ ททท. กับ องค์กรพัฒนาเอกชน เช่น เปรียบเทียบระหว่าง หมู่บ้านธารปราสาท จ.นครราชสีมา ซึ่ง ททท.เป็นหน่วยงานหลักที่เข้าไปดำเนินงาน กับ หมู่บ้านท่องเที่ยวทางภาคเหนือ ซึ่งองค์กรพัฒนาเอกชนเข้าไปเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน

4. ควรมีการวิจัยประเมินผลการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน เป็นระยะ คือ ก่อน ระหว่าง และ หลัง การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

5. ควรศึกษาในหัวข้อที่เกี่ยวกับกระบวนการหล่อหลอมทางความคิดของผู้นำในชุมชนศิรีวง ซึ่งมีผลต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชน

6. ควรศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารในการจัดการกลุ่มองค์กรอื่น ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนศิรีวง